

GEDDAL ENGE

Geddal Digelag 1878

Kontrakt

Da det store dige ud mod Sdr. Lem Vig, blev bygget i 1878, blev bønderne i Geddal enige om at bygge et nyt dige, med udgangspunkt i det store dige ved Sdr. Lem Vig og om til Nygaard Bakker ved Ejsingholm, for at beskytte deres engarealer mod de evindelige oversvømmelser af saltvand. Diget er 2 km langt.

Til at udføre arbejdet, blev der indgået en kontrakt med Entreprenør Hansen og Sognefoged Chr. Møgeltoft. Begge fra samme Sogn.

Lodsejerne forpligtede sig til en for alle og alle for en, at betale en sum af 3.500 kr. der skal betales eftersom arbejdet skrider frem.

Endvidere skal Lodsejerne søge at erhverve Koncessionsret over et vandareal, der før det planlagte dige, blev betragtet som en gren af fjorden, og som ved det planlagte dige kommer ind under lodsejernes Ejendomme. Arealet er på cirka 40 tdr, land, og de afgiver koncessionsret til de to Entreprenører som deres retsmæssige ejendom. Lodsejerne skal endvidere bekoste en 3 alen bred grøft fra de kærlodder, lodsejerne har på den østlige side af den nuværende Geddalvej, der skal lede vandet under vejen og videre ned i Lillefjorden (lokalt navn for Geddal enge) til en hovedkanal der førte vandet til en mølle og videre ud i Fjorden.

Angående denne mølle, så er det uvist hvornår planen er blevet realiseret, I digelagets protokol fra 1899 frem til 1954, står der ikke et ord om en mølle, ej heller fra Digelagets generalforsamlinger eller i regnskaberne. Årsagen til at møllen ikke er nævnt nogen steder, mener jeg, er fordi Lodsejerne i den sydlige halvdel af Lillefjorden, er gået sammen i et forsøg på at sænke vandstanden yderligere i deres engparceller. Møllen stod ved vejen ud til fjorden, der deler arealet ca. midtover. Møllen løftede vandet ved hjælp af en Snegl, hvorfra vandet løb under vejen og videre i en kanal til den nordlige ende, hvor det gennem en rørledning under det store Dige, løb ud i Sdr. Lem Vig. Det vides ikke hvornår møllen er rejst, men jeg vil tro det er først i tredverne. Det siges at møllen kom fra Anders Jensens gård i Egebjerg, og da der findes et billede af gården fra før 1930, hvor Møllen står på Laden, må det være omkring det tidspunkt møllen er kommet til Geddal. Jeg kan ikke huske møllen, og da jeg er født i 1936, tror jeg ikke møllen har fungeret længere end frem til 1940, så jeg tror ikke, det har fungeret helt efter planen. Jeg kan kun huske fundamentet til møllen, det blev stående frem til 1956, hvor det blev sprængt i stykker med dynamit, da man gik gang med arbejdet på afvandingen af Geddal Enge.

I 1929 diskuterede man første gang et udløb direkte ud i fjorden, og det blev diskuteret flere gange i årenes løb frem til 1946, hvor det blev endelig vedtaget at grave en Kanal langs med Fjordvejen og en rørledning under Geddal Diget. Projektet blev færdigt i 1947. I 1942 blev der afholdt et møde med Hedeselskabet for at få udarbejdet planer og forslag til en regulær afvanding af Geddal Enge.

I 1944 var der igen møde med Hedeselskabet, hvor der blev fremlagt planer og overslag for bekostning af en regulær afvanding, men det blev nedstemt, kun to stemte for. Hvornår man er blevet enige om at gå i gang med projektet er der ikke skrevet noget om, men jeg har fundet et hæfte fra Hedeselskabet med en komplet analyse af jordbundsforholdene for de 90 ha., der hørte under afvandingen. Prøverne var meget detaljerede og bestod af jordens indhold af kalk-gødning og mikronæringsstoffer, samt bedømmelse af bonitet.

Bedømmelsen af bonitet, blev

brugt til at lave en partsfordeling, hvorefter lodsejerne skulle betale til de fælles udgifter, efter hvor mange parter de havde, og ikke pr. tdl. Man kan nok diskutere om denne partsfordeling var helt retfærdig, da jordbundsforholdene var meget meget uensartet, men den kunne ikke laves om. Disse undersøgelser er fra 1954, så jeg vil tro det er omkring 1953-54, man er blevet enige om at gå i gang med projektet.

Det første digebrud skete i 1954, men det var før jorden blev kultiveret, så jeg tror ikke det havde de store økonomiske problemer for lodsejerne. Det blev meget værre senere.

Da man gik i gang med afvandingen blev Geddal Digelag omdøbt til Geddal Pumpelag.

Geddal pumpelag 1956

Arbejdet blev påbegyndt i 1956 og blev færdig i 1957. Der blev høstet store udbytter de første år, men efterhånden som det gamle humuslag blev opbrugt faldt udbyttet, så der blev brug for mere kunst og naturgødning, og efterhånden som arealerne blev inficeret med ukrudt, steg udgifterne betydelig til sprøjtning.

Men alt gik nogenlunde normalt de første 20 år indtil vinteren 1976, hvor vi havde det første digebrud. Arealerne blev totalt oversvømmet med saltvand, og da sommeren 1976 blev en af de tørreste somre siden 1947, blev det et år med regulær misvækst.

Men reparationen af det store hul i diget var det værste problem, så der blev rettet henvendelse til amt og kommune om hjælp.

De var lidt betænkelige, det var jo et privat pumpelag, men de hjalp dog med mandskab til at lave nye hølfer.

Så gik tiden frem nytårsdag 1981. hvor det igen blev stormvejr, men denne gang slap vi med en mindre oversvømmelse og en del skader på diger og hølfer, men glæden var kort, allerede 23. november samme år kom den værste storm i mands minde. Vandstanden i fjorden var nok den højeste nogensinde. Geddal diget er anlagt til en højde på 2 meter over daglig vande, men da vandstanden var på sit højeste, kunne man slet ikke se noget af diget, og hvis det store dige ud mod Sdr. Lem ikke havde holdt, og det var nærved det ikke havde, var det blevet den helt store katastrofe, så var vandet løbet både til Ejsing og Skive.

Denne gang var skaderne så store, at det nok havde været slut med pumpelaget, hvis ikke lodsejerne var kommet ind under det der kaldes stormflodskatastofe, hvor der blev bevilget penge fra staten til afgrødeerstaning og også penge til genopretning af det ødelagte dige.

Man var knap færdig med at reparere diget, da der i januar 1983 igen kom en storm, men denne gang holdt diget stand.

Det var ved at gå op for lodsejerne, at det ikke kunne fortsætte på denne måde, omkostningerne til diget var blevet for store, og de offentlige myndigheder var også ved at blive betænkelige.

Så i 1985 kom der pludselig en investor, der ville købe hele arealet, som skulle bruges til en vindmøllepark, og han var villig til at overtage alle forpligtelser, der hørte under pumpelaget. Det lød næsten for godt til at være sandt og det var det så også, han forsvandt lige så hurtigt som han var kommet.

Så gik tiden frem til den 28. februar 1990, hvor der igen kom en kraftig storm oversvømmede hele arealet.

Lodsejerne var enige om, at det nu var slut med Geddal pumpelag, og der blev rettet henvendelse til amt og kommune om at søge statslige midler til opkøb af arealerne. Efter en del forudgående møder med amt og kommune, blev der indkaldt til ekstraordinær generalforsamling i Ejsing forsamlingshus d. 27. februar 1991.

Emnet var nedlæggelse af Geddal pumpelag og eventuel salg af lagets arealer til staten. En representant fra Skov og Naturstyrelsen fremlagde en plan om, hvordan man ville genskabe de gamle strandenge fra før afvandingen. Lodsejerne blev desuden tilbudt at indgå i en jordfordeling, hvor de lodsejere der mistede det meste af deres jord, blev tilbudt supplerings jord. Der var mødt 10 lodsejere til mødet og de stemte alle ja til den fremlagte plan.

Efter at de forskellige formaliteter var i orden, gik man allerede i gang med arbejdet samme år og det blev færdig året efter i 1992.

Nu, 18 år senere, hvor vi skriver 2010 kan man vist godt sige det var den rigtige løsning på problemerne.

Geddal Strandenge er blevet en sand naturperle med et utroligt rigt fugleliv, som er blevet meget attraktiv, for ornitologer og fugleinteresserede mennesker.

Her til slut vil jeg lige gøre opmærksom på, at der findes en Video om hele forløbet af tilblivelsen af Geddal Strandenge, som følger med denne beretning.

Peder Nørgaard august 2010